

SÄDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
Õpetuskomitee väljaanne

ILMUB KAKS KORDA KUUS ÜHES KUULISAGA.

Nr 21.

Neljapäeval, 27. oktoobril 1921.

III. aastakäik.

Sisu.

- N. Reek: Ühise sõjalise doktriini väljatöötamise tähtsus juhtide seas.
I. Lutsar: Suhatused tähtsuste väljatöötamiseks.
A. Maitre: Põhimõtete edenemine suur-tähtsuse tarvitamises ilmasõja jooksul.
I. Lindebaum: Sõjateooria õppimisest.
G. L.: Ohvitseride aukraadidest.
J. Riisenberg: Eesti ratsavägi 1917. aastal ja temaga ühenduses olevad sündmused.

Ühise sõjalise doktriini väljatöötamise tähtsus juhtide seas.

(Wäljawõte N. Reek'i loengutest X kursustel.)

Sõjakunsti printsiibid on „igavesed ja muutumatud“, neid on vähe, neid tunnustavad kõik ja nad on väga lihtsad, kuid sõda jääb endiselt kõige raskemaks kõigist inimese tegevustest.

„Iga üldine printsiip on äärmiselt lihtne“, — ütles kindral Dragomirov, — „ja seepärast näib, et ta on arusaadav kõige piiratumale mõistusele, kuid praktikas ei seija asi selles, et teada, kuid selles, et osata tarvitada“.

Õditu pühitsetes see, kes paremini mõistis tegevuse plaani kohtuleada, kes mõistis oma sõjaväe peajõu otustava kokkupõrke punktile skoondada ja kes osavamalt vägesid juhtis lahingväljal. Enne, kui kaugele ulatavaid juurtükke, püssie ning kuulipildujaid, jõuwantereid ja lendmasinaid põnuud ja sõjaväed väiksed olid, oli edu saavutamiseks tihti küllalt ainult väejuhi andest: sõjavägi liikus koguna ühes massis, wanema juhi otsekohele juhatajale all; lahingvälja võis ülewaa-

data ühest punktist; wanem juht rivistas ise omi vägesid; ta ise, sõna otsekohele mõttes, lamandas. Tema ligemad abilisid — alluvad juhid (частные начальники) — pidid ainult täitma, walwama wõrude töö järele ja olema wahwuse ja ennastalgawa kohusetäitmise eeskujuks. Nemad pidid oskama oma osasid kallale tungile (rünnakule) wiia; mingisugust „otustamist“ („otuse tegemist“ — sõna meelekaes mõistes), teerulise oluforma hindamise mõistmist neilt ei nõutud — kõik see oli wanema juhi asi.

Kuid, kui mingil põhjusel sõjawäge jaotada tuli, oli juba ainult wanema juhi andest vähe ja tihti langeid kofku tema suurepäralised plaanid seepärast, et alluvad juhid ei suutnud neist arusaada ja ei osanud oma tegevust teiste sõjaväe osade tegevusega kofkukõlla wiia. See wiis isegi Napoleoni lõprude lõpuks katastroofini.

Kindral Levál („Le plan de combat“) seletab Napoleoni marssalite teguwõimetust uute ülesannete täitmises järgmiselt: „Neil puudus teaduslik ettevalmistus. Nad olid tähtsõõlised ja muud midagi, ja juüdi selles on kõigepealt Napoleoni ise“

Tehnika saawutuste (raudteed ja jõuwanterid) ja üldise wäeteenistuse kohustuse tagajärjel kaswawid sõjawägede massid väga suureks (4 — 6 miljoni suuruseks); ühes kultuuri tõusmisega arenend teede wõrk ja tehnika hüigla arenemine (jadeside, lennumasinad) annawad laialise wõimaluse ümberpaigutada sõjaväe massi, kuid iseenejstki mõista neid mitmesse kolonnisse (armeedesse, korpussetesse, diwiisidesse ja brigaadidesse) jaotades ja laiali paisates saja ja enam werstade peale.

Ilma seletustetagi on arusaadaw, et wanem juht üksi ei suuda igale poole ifillikult jõuda; erilahingud ehk kohalikud lahingud (частные бои) on mõõdapääsematud ja nendes peab waenlasega kokkupõrganud kolonni (armee, korpuse, diwiisi, brigadi) juht ise lahendama terve rea esimese järgu tähtsusega küsimusi — kas lahing wastuwõtta ehk mitte wastuwõtta, ja kui wastuwõtta, siis misuguses suunas arendada lahingut (kindr. Alwensleben 1870. a. 16.VIII, tell 10 Tronsvill'i kõrgustikul; kindr. v. Gronau 5.IX. 1914, Pariis all; kindral Gallieni, Pariisi kindluse komen-

dant, 4.IX 1914., kell 20.30). Meieaja lahingväljal (kujutage endale Marne lahingut) ei ole aega ega võimalust alati vanemalt juhilt juhatusi saada.

Dige, telegraaf ja telefon (traadiga ja traadita), jõuwanter, lendmasin kergendavad suurel määral rännatute teostamisel liikumise ühtlustamise küsimuse lahendamist tuntaval langusel üksteisest lahutatud sõjaväe gruppide vahel; nüüd on neil vanem karta ükfiltselt lööbuda saada, nad võivad alati teateid saada oma naabrite asupaiksest; lõpuks, vanem juht võib neid orienteerida iga päem üldise seisuksorra üle ja kaardil kättenäidata nende tegemise eesmärgi: wallata teatavaid tähtsajaks teatavad piirkonda; hoida teatavil põhjustel seda ehk teist maaala; taganemise ulatus määrata j. n. e. Kuid kõik sarnased juhtnõud tema poolt abistavad ainult liikumise ühtlustamist, kuid mingil tingimisel ei või nad nende gruppide (kolonnide) juhtide töö ajel täita. (findr. v. Bülow Marne lahingus, findral Nennenkampf Soldau lahingu ajal, findral de Lamaze Pariisi all 5.IX 1914. a. Prantsuse 6. armee paremal tiival).

Vanem juht annab omi juhtnõude sündmustest saadud teadete põhjal, mis sündisid mitu tundi varem; tema teeb otsusi ainult üldistes joontes — niipalju kui võimalik kaardi järele ja mitte rohkem. Tema ei saa maastiku ükfiltsust, sõjariisliikide ja osade jaotust kolonnides, kolonnide taitset, lähema luuramise korraldusi j. n. e. arvesse võtta, kuid need on nimelt sarnased küsimused, millele peab oodatava lahingu eel kõige suuremat tähelepanu juhtima.

Lõpuks, vanem juht võib kättenäidata täkfed, piirid, j. o. esemete jooned, milleni sõjaväe osad, tema poolt ülessejatud üldisele eesmärgile vastavalt, peavad teatava aja jooksul jõudma, kuid tema ei või kindlasti ettenäha, kas kolonnidel läheb korda seda ilma lahinguta läbi viia, või tuleb neil jõudu tarvitada (findral Blagoweshtshenski Soldau lahingus Drielsburgi all). Küsimusi sarnase lahingu kohta ja tegemise viiside üle peab jällegi allu juht lahendama, kooskõlas naabri kolonnide tegemise, olukorra ja üldise eesmärgiga, mille poole püüab vanem juht (findr. Alwensleben 16.VIII. 1870., findral Gallieni 4.IX 1914. a.) Ainult see üldine eesmärk ühes kogu olukorra kokkuvõttega kohapeal võib anda dige juuna järgnevale tegemisele (5. j. l. väe ja 1. ratta poolt 16.I. 1919. a. Metzstala all); ühel juhtumisel on tarvis hoogalt pealetungida, maksu mis maksab (findr. Blagoweshtshenski Drielsburgi all, findr. Gronau 5. IX. 1914. Pariisi all); teisel, vastupidi, ainult wastast teatava aja jooksul kinnipidada (findr. Alwensleben 16. VIII. 1870. a., findral de Lamaze 5. IX. 1914. Pariisi all), isegi taganedes; kolmandal — kallale tungida wanelase paremal tiival, neljandal — saata weel õhtul rügement ühes batareiga jelles ehk teises suunas j. n. e. j. n. e., ühe sõnaga, siin võib olla tarvilik lõpmata arv kõige mitmesugusemaid korraldusi ja neid kõiki peab tegema allu juht (grupi, kolonni juht) ise. Tema võib ainult nõupidada temale abiks oleva findralstaabi ohwitseriga, kuid juhatuste palumine ülevalt poolt on asjata: selleks ei ole aega ja pealegi, ise mitte koha peal olles, ei saa vanem juht sarnast juhatust anda — tema ei näe ja ei tea kõike seda, mida võib näha koha peal. Täpselt ei wastaks sarnane tema poolt antud käsk olukorrale ja oleks ebatõhane.

Kõigest ülaltoodust selgub, missugust tähtsat osa mängivad operatsiooni saatuses alluvad juhid ja nende abilised ja nõuandjad — findralstaabi ohwitserid, kui palju tähtsat tööd neil nendele usaldatud grupi ehk kolonni liikumisel iga samm juures teha tuleb ja kui mõrd üldise asja edu on seotud alluvate juhtide tegemise eduga ehk nurjaminefuga.

Kui mõnikord ühe grupi (korpuse, diviisi, brigaadi) ebaedu ei too weel üldist õnnetust, siiski kirjub see iga juhtumisel osa soodsaid tingimusi just olukorra paranamiseks, selle asemel, et neid edu arendamiseks suunida.

Iga sõjaväe osa esimene hool olgu — operatsioonis — enne lahingut ja lahingus — naabri osadele nende ülesande täitmises (ärge saage minust walesti aru — mitte ühte hunniku liikumise, vaid üldise ülesande waimus otjustawa tegemise) kaasaandata; kõik kõigepealt aitawad üksteist, ainult vanem juht lahendab ülesande tema terwitus.

Eriülesanded (частныя задачи), mida saavad ükfiltsud armeed, armeedes korpused, korpustes diviivid, kolonnide awangardid j. n. e., ei ole miskit muud kui wanema juhi üldise plaani lülid; kõik nad peavad wiima kättenäidatud üldisele eesmärgile ja pealegi kättenäidatud teel, j. o. peavad tema plaaniga kooskõlas olema.

Sõjavägi on sarnasel juhtumisel üks mehhanism. Iga osa töö peab täpisealt teiste osade tööga kooskõlastatud olema, kuid mitte nende tegemist segama. Mida paremini masina osad korraldud, mida wähem nende wahel hõõrumist, seda kergem on masina käik, seda enam annab ta kaaluliku tööd.

Niijama sõjaväes: mida kõrgem ja ühtlasem kõigi juhtide ettevalmistus, seda täielikumalt saavad elluwidud wanema juhi plaanid; mida enam wiimane võib usaldada omi alluwaid tema ideede diges mõistmises ja mida osawamad need omal erialal, seda julgemaid plaane võib tema ette võtta (findr. Lubendorffi plaan Soldau lahingus). Mida selleks waja on, on iseenesest arusaadaw. Kogu sõjaväele on waja ühtlast sõjalist kooli, on waja ühiseid wõtteid sõjaliste küsimuste lahendamises; on waja, et kõik juhid ja nende otjekohesed ning lähemad abilised — findralstaabi ohwitserid — ühtlaselt arusaaks sõjast ja nüüdseaja lahingust, ilma milleta on wõimata wõidu saawutamise, ilma milleta on wõimata ära hoida hõõrumisi juhtimise masinas.

Ainult aluste (printsiipide) tundmisest on selleks wähe: printsiibid on igawesed, kuid wõitlusabinõud muutuvad; ühes nendega peavad arusaadawalt ka wõttes ja wormid muutuma. Teooria ülesanne on näidata nimelt neid nüüdseaja wõtteid ja worme ja waadata edasi tulewiku, kuid oskus neid wõtteid ja worme tarwitada, oskus juhtida — saawutakse praktikaga, harjutustega juhtimises. Seda oskust waja wad ühel mõõdul nii juhid kui ka nende lähemad ja otjekohesed abilised ning nõuandjad ja asetäitjad — findralstaabi ohwitserid.

Misjuguiseid kurbe tagajärgi võib tuua ka waimlikelt anderikta juhi oskamatus juhtimises, dige wäheks forra puudus wanema juhi ning findralstaabi wahel, kus wiimane peab nõuandjana ning lähema abilijena esinema, on näha parun Tettau teosest — „Europatkin und seine Unterführer.“ milles tema kirjutab: „Masiniste armeede juhtimine on äärmiselt raste. Geenused sünnivad ainult aastasadade jooksul ja nende ilmumine sõjaväe ridades on erakorraline õnn, mille peale loota ei või, ja seda enam peab digel ajal ettevalmistama suurema arwu häid täitjaid, kes pd hjalikult asja tunnewad ja oskawad elluwia neile ülevalt poolt antud juhatusi, sest et ainult sel juhtumisel võib edulootusega juhtida nüüdseaja suurte sõjavägede jõupingutusi ülessejatud üldise eesmärgi saawutamise poole.“

Parun Tettau, iseloomustades omas töös mitmeid Wene ülemaid, eriti rõhutab nende mitteküllalist ettevalmistust ja wähest logetumist sõjaasjanduses.

„Baistab imelik kuulda soliidsete vanade kindralite, kes rohkem kui 35 — 40 aastat teeninud, halvasti ettevalmistusest ja veel väheste kogemusest.“

„Kuid kahjuks oli see tegelikult niimeli nii; ei võdi ju kasuliku tegemise aktiivi arvele kirjutada inimese teenistust, kes kandis küll sõjaväelase mündrit, kuid vähetöötas omal erialal, ehk täitis paljude aastate jooksul kohuseid, millest mingit ühist ei olnud sõjaväelise teenistusega!“

„Tähelepanemismääriliseks näituseks selles juhtes on ühe tubliima kindrali, „ida-väelalga“ juhi krahv Kelleri, saatus (Wene-Jaapani sõjas), kes oli mees sõjaliste annetega, väinustud kõige kõrgema püüetega, kes oma surmaga tinnitas oma isamaa truud teenimist.“

Barun Tettau'l on õigus öeldes, et krahv Keller „omas täiel määral kõik ineloomuomadused, mis väejuhtidele tarvilikud — energia, otjussvõime, isiklike algatuse, kuid temale ujaldu ametikohuste täitmiseks puudustal vastav ettevalmistus: 20 aasta kestvusel ei olnud temal miski juhtumiseid juhteid sõjaväega: tema ei ole juhitanud ei diviisi, et brigadaadi, ega polku, ei teeninud isegi mitte sõjavägede staapides ja valitustes.“

Kes teab, millist kaju oleks võinud isamaale tuua see tõsine sõjamees, kui õige teenistuse läbivõtmise oleks andnud temale tarvilise ettevalmistuse ja oleks arendanud tema sõjalist annet.

Krahv Keller ühes oma ettekandes armee juhatajale tunnistab ise, „et temal, diglase soovi juures kaju tuua, ennatjalgawa töö ja paremate püüete juures puuduvad tarvilised omadused, mida nõutakse suurema salga juhilt.“

„Seepärast,“ kirjutab tema (kindr. krahv Keller) edasi, „arvandan sügavat soovi vastu võtta mõnda madalamat ametit ja anda salga juhtimist mõnele nooremale ja rohkem anderikkamale kindralile.“

Willine traagiline seisuford! Mida pidi üleelama see haruldane inimene! Kui palju suurtmeelt selle kangelase sõnades, kes üalgi ei kaebanud, kes võttis pärast raskeid kaotusi kogu vastutuse enda peale, kuid kes samal ajal tundis oma täielikku abitust.

Kas tema mitte ei hukkunud nii traagiliselt, ilma kasuta palawalt armastatud asjale, ainult oma abituduse ohvrina, tahtes, võid olla, oma pimedade vahetusega tõsta temale ujaldu salga moraalseid jõude ja sellega ehk ojaliki täita oma teadmiste ja kogemuste puudust?“

Kuid kas vähe oli kindralid Wene-Sassa 1914 — 1918. a. sõjas ilma sõjalise andeta ja sealjuures täiesti ilma ettevalmistusega suurte väeasjade juhtimises? (Samjonow, Kennenkampf, Blagowestshensti, Artamonow ja väljud, paljud)

Andeksandmata on lubada jarnase tõsise, raske ja vastumurrifka asja juurde, nagu suurte sõjavägede ühenduse juhtimine, inimesi, kes ei ole õiget kooli läbitõinud, ilma tarviliste teadmisteta ja kogemusteta.

Õige väejuht peab enesest ühendama teadmise, otjuse, suure algatuse, pedagoogilise ande, iseseiswa ja otjussvõimulise ineloomu ja esmalt huvi oma asja vastu

Zoomulit, et juht, kes oma koha kõrgusel tahab olla, ei võdi rahulduda ainult sellega, mida tema saanud koolipingilt, waid peab püüwa töõga suurendama omi teadmisi, hoolikalt praktikas oma asja uurima, et teda täielikult omandada.

Peab kindlasti omaks võtma, et iga samm teenistuses edasi paneb peale moraalse kohustuse oma teadmiste ringi laiendada, et saada oma asja õigesti meistriks ja ojata seda teistele edasiandma.

Teadmise ja otjuse annab ülemale sellele tarvilisele autoriteedi, ilma milleta suure väeosa juhtimine et wõid olla täiesti edukas.

Wõtame oskamatuse näituse suurest sõjast 1914 — 1918. a. Suurest Sõjast (Sargueh).

Juhatused tänkistide väljaoõpetamijeks.

I. Lutsar.

Meie sõjaasjanduse ajakirja weergudel on juba mitmel korral ja mitme autori poolt allakriipitud tähtsust, misjuhtuse on omandanud tänk otjetohe lahinguwäljale ilmumiseega. Tulewikus saab see tähtsus weelgi suurenema, kui tehnika arenemine ka tänti konstruktioonis uusi edusamme saavutab. Seepärast ei ole ka praegu sugugi mõisilik, kui hakkajime dogmatiseerima praegust tänkide tarwitamise taktikat, sest sõja aja kärsitus, milles need soomustigud loodi, jättis paratamata puudusi tema konstruktiooni. Kuid waatamata nende puuduste pääle, ei wõidke keegi wastu tänti tähtsusele nii praegu kui tulewikusti.

Milles on tänti tähtsus?

Ragu teada, on praegune tänt täiesti päälitungi sõjariist. Päälitungi lahingus on edu saavutamijeks eriti täntis üllatus, mis ojatatse ja suudetatse walmistada wastatsele, sest üllatus wõtab wastatse juhatuselt wõimaluse warusid tarwilikule kohale lahingus jaata. Üllatust on jälginud kõifide aegade suured wäejuhud, ja peab tunnistama, et ükstei kallaletungi metood, mis ei püüa üllatust walmistada, ei suuda anda küllalt sügawaid ja otjustawaid tagajärgi. Üllatust kõrwaldawaks lahingus muutusid wiimased positsioonisõja lahingud, mis olid rajatud suurtükiväe masši ettevalmistusele. Süglastuure suurtükiväe masši paigaletoomine, ettevalmistus lahingu algamijeks, lastemoona juurdewedamine — esitas niipalju takistusi ja nõudis niipalju aega, et üllatule wõimalused kõige suuremal määral wähenesid. Et uuesti luua neid wõimalusi, oli waja anda jalgwäele masin, mis tema ees liikudes oleks purustanud wastatse tõsked, ilma suurema suurtükitule ettevalmistusega.

Misjuhtuseks masinaks sai tänt.

Tema wõis sõita üle traatõfkeist ja kaewituiist, mahajuruda wastatse püskitule, kuulipildujata pesade ning teiste tuletõtete wastupanu. Ühe läbikäigu murdmijeks traatõfkeisje oli enne waja wähemalt 600 suurtükituuli — nüüd wõis see ära jääda. Ei olnud waja kestwa suurtükitule ettevalmistusega paljastada oma tegemise suuna. Selles on tänti tähtsus, mis üldijelt tunnustatud. Misjuhtusele täntjal sõjariistal peab ka kohane meeskond töötama. Et meeskond kohane ja oma nõuetele wastaw oleks, tuleb teda hästi wäljaoõpetada. Ragu öeldud, ei hakka meie tänti kui noore sõjariista tarwitamise taktikat dogmatiseerima, waid katjume tõmmata mõned alusjooned praeguse tänti tegemise tingimustes, et sellega selgusele jõuda, misjuhtune peab olema tänkide meeskond ja mida temale õpetada tuleb.

Sõjutage ette tänti juhi ja meeskonna seisuforda üleni kuniijes teraskarbis. Keil on wõetud igajuhtune ühendus wälisilmaga; moraalselt on nad täiesti ijo-leeritud, süüsilijelt on nad täiesti kaetud, mis suurel määral piirab wäljawaadet. Orienteerimine, mis moderu lahingus ijegi wabas õhus raske, osutub täntis hoopis raskeks probleemiks. Tänti grupis lajub orienteerimise ülesanne koguna grupi juhi õlgadel. Tema peab kindlasti tegema suuna kallaletungiks määratud eseme pääl ja juhtima lahingut. Peetagu

meeles, et tänki meestel endil peaaegu mingit kauge-
mat väljawaadet ei ole, et nende eest peab vaatama
juht üffi. Ning mehed peawad arusaama oma juhiist,
juutma ettekujutada endile seisuforda, ilma et neil
wõimalik oleks isikliku ülewaadet saada. Sellest sel-
gub, et tänkil iseendast ei ole veel mistikjuguist kaalu-
wat wäärtust, et kõik oleneb tänkistide iseloomu ja
mõistuse omadustest, nende häält väljandppest ja tänk-
wäeosjade organisatsioonist.

Praeguse lühitese teenistuseaja juures on tänki
meeskondade väljandpamine eriti raske, päalegi sil-
maspidades tänkistidelt nõutawaid tehnilisi teadmisi
ja kogemusi. Tuleb juba tarwitusele wõtta kõik abi-
nõud, et teha mis waja ja ei midagi väljajätta.

Tänkwäeosjade meeskond peab koosnema kahest ele-
mendist: juhtiwast ja täitwast elemendist, nagu see on
igas teiseski wäeosas. Juhtiw element jaguneb ohwit-
serideks ja alamohwitserideks; nii ühed kui teised pea-
wad tingimata olema üleaja teenijad ning hästi ette-
walmistud nii tehniliselt kui taktiliselt. Pääle selle
peawad nad olema lahingutes tänkidel tubliski wõlu-
nud. Onnaks on meil praegu niisuguseid isikuid kül-
last leida. Snimeste määramisel tänkide wäeosadesse
ei tohi olla mingisugust patustust. Argem unustagem,
et sõda karistab armuta patustajaid. Tänkwäeosades
ei tohi rahuajal teenida niisugune element, kes sõja
lahripühkemisel mõtleb seljataguse päale.

Juhtiva elemendi koosseis peab olema niimõrd
suur, et iga tänki ülemaks oleks ohwitser ja tema abiks
üleajateenija alamohwitser. Pääle selle oleks wäga
soowitaw, et igas roodus oleks paar ohwitseri taga-
waraks. Rahuajal pandagu tänkistide ettevalmistam-
ise päale iseeraltist rõhku.

Wähe on jeda, et rahuajal tänkide wäeosades tee-
nib hästi ettevalmistatud meeskond. Tuleb mõelda ka
sõja aja päale. Peab meeles pidama, et tänkide wäe-
osadid suurendakse sõja ajal ja tarwis on ka lahingu-
tes saadud kaotusi millelagagi katta. Tublide tänkistide
ettevalmistamine on sõja ajal raske: jeda on tarwis
juba rahuajal teha. See wõtab aga iseeraltise tänk-
istide reservi loomist ohwitseridest, alamohwitseridest
ja sõduritest.

Ohwitserid ja üleaja teenijad alamohwitserid tee-
nivad tänkide wäeosades muudugi pikemat aega, see-
pärast on wõimata teenistusest lahkujast soetada nõu-
tawat tagawara, tuleb juba tagawara luua tegelikult
wäes teenijate keskel.

Selle teostamiseks on tarwis sõjakoolis ja alamoh-
witseride koolis õpilastele tänkide üle kindlad teated
anda. Teateid peab antama, nii teoreetilisi kui ka
praktilisi, nõutawa programmi järele, mida kõik õpila-
sed peawad ühtlasi läbiminema. Kooli lõpetamisel
annawad sõja- ja alamohwitseride kooli ülemad wäe-
osa ülematele, kuhu nooredmehed koolidest on määra-
tud, teateid nendest, kes kõige paremini on tundma
õppinud tänke, kes tehniliselt ja taktiliselt teistega
wõrreldes paremini on ettevalmistatud tänkide wäeos-
ades teenimiseks. Seejuures tuleb ka arwesse wõtta
asjaolu, et jaaks antud eesõigus neile, kes juba enne
kooli astumist autodega ehk mootoritega tuttawad olid.
Kõik ohwitseridest ja alamohwitseridest on waja igast
wäeosast kohe päale kooli lõpetamist määrata teatud
arm tänkide wäeosade täiendamiseks sõjaajal.

Et nad mitte sõjakoolis saadud teadmisi ära ei unu-
taks, tuleb neid wõimalikult lühitese aja jooksul pärast
kooli lõpetamist komandeerida tänkide wäeosaja juure,
kus ajutada nende jaoks kursused. Kursused annawad
neile juba kindlad tehnilised teadmised: jää lõpetakse
nad wälja niipalju, et wõiwad täiesti tänkide wäes
teenida. Pääle kurjuste lõpetamist lähewad nad jäl-
legi igaküls oma wäeosja tagasi. Pääle sõjakooli iga-
uruse lõppu peab teatud arm noori ohwitseri tänkis-
ide kursused läbi minema. Kindralstaab määrab iga-

aastase kursuste arwu ja ka üldise tänkistide taga-
wara arwu tegelikult sõjawäeteenistuses, arwesse
wõttes tänkide wäeosade suurendamist sõja algusel, esi-
meestel sõjakuudel ja ka wähemalt esimese poole
sõjaaasta jooksul wõimalikkude kaotuste katmist.

Niisugust tegewust nõuab tulewik meilt tingimata.
Tulewiku sõjas, nagu eelpool beldud, wõiwad tänkid
suuremat osa mängida, kui me praegu seda oleme har-
jund mõtlema. Samuti tuleb tänkide wäeosajadel kan-
natada juuri kaotusi, nagu jeda näitas suur ilma sõda.
Sõja ajal on juba raske häid tänkiste ettevalmistada,
iseärans esimese poole aasta jooksul: kulub wähe-
malt 4 — 5 kuud, enne kui esimesi väljandpetud mehi
tänkidele suudetakse saata. Kui oletame, et kohe sõja
alguwega awatakse ka tänkistide kursused, wõime ainult
kõige paremal juhtumisel unni mehi 4 — 5 kuu pärast
lahinguwäljale wodata; niilaua peame aga tagawarast
elama. Juhtiva elemendi nõutawat tagawara ei ja-
wuta meie teijiti, kui organisceerides tegelikult sõjawäes
teenijate keskel tänkistide tagawara. Et reservis ole-
wad ohwitserid ja alamohwitserid tänkide tarwitamise
edusammudest maha ei jääks, eja saadud teadmisi ära
ei unustaks, tuleb perioodiliselt korrata nende komandee-
rimist tänkide wäeosade juure, wähemalt paariks nä-
dalakski juwel, mandõwwrite ajal. (Särgneb.)

Bõhimõtete edenemine suurtükiväe tarwitamises ilma sõja jooksul.

A. Maitre, suurtükiväe polkownik.

„Revue d'Artillerie“, Mai 1921. a. — tõlkind H. Brede

Ülemjuhataja nõudis selle arwu suurendamiseks
400 hobustega weetawat batareid ja 100 traktoritega
weetawat batareid (kokku 500 batareid).

Paluti ühtlasi rutata 105 m/m. tellimise lõpetami-
sega ja sai otsustud 155 m/m. ehitust alustada, mis
juba 1913. a. proovitud olid.

Wabrikud jõudsid wälja lasta:

Märts Aprill Mai Juuni Juuli 1918. a.

Creusot	10	30	30	50	30
Saint-					
Chamond	—	—	4	12	20

Niisugustel tingimistel oli lootus 1916. a. kewadeks
järgmist arwu suurtükke saada:

- 4500 tk. 75 m/m.
- 2500 raske suurt. hobustega 105 m/m. ja suuremad;
- 2400 raske suurtükki wana süsteemi;
- 190 suurtükki wäga suure jõulisi;
- 60 lewasi suurtükki;
- 1200 kääwisi suurtükki (58 m/m. kuni 150 m/m.);
- 350 " " " " (240 m/m.)

Seda arwu ei saadud küll täpisealt wõtta, sest,
nagu ikka, ei jõudnud tehased tellimisi tähtajaks wälja
lasta, ja teiseks kulutas Verdun'i lahing wäga palju
materjaali.

Verdun'i lahing.

Verdun'i lahing 1916. a. kewadel näitas täiel
mõddul suurtükiväe tule wõimsust (siit ajast saadit
lõppesid kõik waidlused selle küsimuse kohta), samuti
selgitades suurtükiväe juhatuse tarwidust ja suurte
lauguste tähtsust.

Tõkettuli seisis oma kõige kõrgemas tipus. Sel
ajal tekkis ka päewakorraks üks wäga õnnelik mõte,
nimelt wastupealetungi suurtükiväelise ettevalmistam-
ine. Wiimase läbi oli palju pealetungimisi nurja
aetud ja waenlasele palju suuremaid kaotusi sünni-
tud, kui tõkettule abil. Ühtlasi jõuti kindlale otsusele,

et suurtükiväe tuli peab tingimata väga tihhe olema, et häid tagajärgi saavutada. Selleks tuli teda tarviliselt kontsentreerida. Teiselt poolt selgus, et igasugused vähemad laiskmised mingisugust suuremat kasu tualgi ei suuda tuua.

Suurtükiväe kontsentratsioon peab olema küllalt jõuline: aprillikuus oli prantslastel Verdun'i all:

744 suurt. 75 m/m.;
576 suurt. rasketaliibrilist.

Raske-suurtükivägi oli 144 batareisie ärajaotud, nende arv kasvas iga päevaga ja juba juulikuus oli 800 raske suurtükki. Verdun'i lahingu tagajärjel ilmuvad järgmised faktid juhtkirja: „Instruktsioon 27. maist suurtükiväe tarvitamise kohta kaitselahingus“ ja Suurtükiväe varustuse valmistamise programm, milles oli 4000 raske tüüpi suurtükki ettenähtud. Samal ajal jõuti otsusele, et igal diviisil oma haubitsad olema peavad. Seda programmi ei suudetud küll kunagi lõpuni teha, sest viimase töötötte ja Ameerika sõjaväe varustamise pärast Prantsuse materjalidega täielikult läbi viia.

1916. a. programmi järele pidi ehitetama:
105 m/m. suurtükke 960;
155 m/m. haubitsaid 2160 (nendest 720 diviisile);
155 m/m. pikki suurtükke 1440 (nendest 480 korpustele);
220 m/m. haubitsaid trakt. 320;
280 m/m. haubitsaid trakt. 80.

R o f k u: 4960.

Suurtükiväe organisatsiooni põhijooned määrati kindlaks järgmiselt.

1. Mütada võimsa suurtükiväe reservi Ülemjuhataja käsutusse ja vähemad reservid armee-gruppide juhatajate käsutusse. Sarnase võimsa suurtükiväega oleks tähendatud isikutele võimalik olnud eduga opereerida; kõigist tähtsatest operatsioonidest pidi kõik suurtükivägi oja võtma, ainult positsiooni batareid peavad oma kindlale kohtele jääma.

2. Diviisidele ja korpustele antakse alaliselt tarvitamiseks organiseeritud suurtükiväe üksused ainult siis, kui neid kohal küllalt olemas on, sest tuleb meeles pidada, et anda on kerge, kuid varsti jälle tagasi võtta — on suur moraalne hoop.

1916. aasta pealetung.

1916. a. pealetung teosteti nende kogemuste najal, mis 1915. a. Champonis ja Verdun'i all kogutud olid. Siin astub esimeelele kohale brutaal jõud. Reisi operatsiooness vältab kallaletungi ettevalmistamine mitu päeva, kus juures vaenlase kindlustusi katjutakse süstemaatiliselt ära hävitada.

Dotamata löögi asemel astub nüüd hävitav tule jõud. Oli aga juhtumisi, et maastiku olude tõttu täieline hävitamine võimalik ei olnud. Pealetungimisel hakati tarvitama edasi liikuvat tõkkelu. Ka kaitstjad hakkasid tarvitama tõkkelu ja vastu ettevalmistamist. Tarvitusele ilmuvad peale muu kihviseid gaasid, niijamuti koguti andmeid tarvituse kontsentratsiooni kohta.

1-ks juuliks oli:

Somme ääres 700 raske liikuvat suurtükki

Verdun'i juures 800 raske liikuvat suurtükki

15-ks augustiks oli juba:

Somme ääres 1200, neist 1074 tükki 95 m/m — 220 m/m. Üleüldine raske suurtükiväe arv ulatas seks ajaks 4000 peale, neist umbes 2000 liikuvat.

Järgmine tabel näitab suurtükiväe kontsentratsiooni:

1 juulil VI armee juures fronti laius 15 km.	4 sept. X armee juures fronti laius 21 km.
---	---

Rerge suurtükivägi.

444 suurt. (111 bat.), tähendab	636 suurt. (159 bat.)
1 batarei 144 meetri peale.	1 bat. 132 meetri peale.

Raske suurtükivägi.

228 lühikest suurtükki	344 lühikest suurtükki
300 pikka suurtükki	364 pikka suurtükki
528 suurtükki	708 suurtükki
tähendab 1 raske suurtükki	tähendab 1 raske suurtükki
28 meetri peale.	29 meetri peale.

Suure võimsusega raske suurtükivägi.

56 mortiiri	56 mortiiri
61 pikka suurtükki.	64 pikka suurtükki.

Raevikute suurtükivägi.

1 batarei 58 m/m. —	1 batarei 58 m/m. —
300 meetri peale;	360 meetri peale;
1 batarei 240 m/m. —	1 batarei 240 m/m. —
1000 meetri peale.	1100 meetri peale.

(Järgneb).

Sõjateooria õppimisest.

I. Lindebaum.

(Järg.)

Kõneledes sõjateooria õppimisest, toonitamine eelpool üldideedesse süvenemist puht-teaduslikus, ilmaateliis ja abstraktis mõttes. Teisest küljest: päämine tähtsus jääb iltagi sellesse, kuidas teadust äraajutada tegelikkuses; praktilis jääb eesmärgiks, mille poole peavad olema suunitud meie teaduslikud juurdlemised ja teoreetilised kontseptsioonid. Eõia praktilis — see on jõudude ja abinõude äraajutamise viisid, vormid ja sõjakunsti võtmed, mida teaduslikult jälgides tuleb meil dieti idee evolutsiooni jäldida. Arenemine sel ajal on viimisel ajal läinud nii kiiresti, et endised võtmed, mille iga sugugi nii pikk ei olegi, siiski rutiiniks ojutuvad. Selle juures tuleb meeles pidada, et „võte“ ei ole iseendaft mingisugune jõud ega tugevus. Sellel on väärtus ainult siis, kui ta on koostöös olukorraga ja eesmärgiga. Teisest küljest, teistjugaes olukorras, teistjugaes maastikul ojutub sama võte, mis enne edu annud, ebamõjuvaks ning tagajärjetumaks, eht kui ta siiski mingit tagajärge annab, siis ainult aja ja jõu suurel kulutamisel.

Sõjakunsti võtmeid võib eritleda nende sünni eht saamise järele mitmesse liiki: on võtmeid, mis wanad nagu sõda ise ja mida on tarvitatud kõigil aegjartel kõigil väejuhüd. On teised, mis on tekkinud teatud aegjartel domineerivate sõjariistade ja organisatsiooni mõjul ja mis aegjartu mõõbudes kõrvalduvad; kolmandad, mis tekkinud filmapilgu tarviduste mõjul ja mille olemasoluft sõna tõsises mõttes juttugi ei saa olla, sest et nad teist korra enam tarvitusele ei tulegi ja et keegi, peale nende võtete väljamõtlejateft, neist ei teogi. Veel on niijuguseid, mis väljamõeldud füsikute juhtide poolt, mida ainult nende väljamõtlejad tarvitavad ja isegi juure eduga.

Seepärast, et sõjakunsti võte on ainult tegutsemise viis antud meetodi eht reegli järele, tuleb ja sõjateooria õppimise juures eriti tähele panna nende muutlittu iseloomu.

Tegemuseesmärgi, olukorra, jõudude abinõude ja võtete vaheliste suhete juurdlemise teel peab juht aren-dama oma mõistuse paindumust, et mitte langeda niijugusesse ühekülusesse ja piiratud efektiivusesse, nagu

Jeda ülesnäitab nii mõnigi juht, pidades liigi mõnest võttest nagu harjumusest, millest ta vabaneda ei suuda, tarvitades teda parajal ja mitteparajal paigal. Kuid see on juba uppumine rutiini rappa, see on ettekujutuse vaesus ja arenemise seisak.

Hoopis ümberpöörduvalt, juht peab olema meister, võimuos, nende suhete õiges hindamises, mis valitsevad jõupinguste ja nende tagajärgede vahel, samuti eesmärgi ja selle saavutamiseks kasutada olevate abinõude, kontseptsiooni ja teostamise vahel. Veel enam peab ta ostama luua koostöla üffikute võtete ja tegevuste vahel. Milline väärtus võib olla ühel harjumuseks saanud võttel, kui näituseks oluforra tingimused, mis esmalt olid soodsadki selle võtte tarvitamiseks, muutuvad ehk muutuvad hoopis teistjaguiste tingimuste vastu. See võtte kaotab täiesti oma väärtuse.

Sellest teeme järelduse, mida ei või unustada sõjateooria õppimisel:

Jgafuguse sõjakunsti võtte väärtus on relatiivne.

* * *

Lugedes teoseid mitmesuguseid sõjakirjanikkelt, võib tõesiti juttuda arusaamatuse ja imestuse ebatavalisuse ning lahkuminekute pärast, mis esinevad ijegi põhijärgimustes. Teib kahklus, kuidas saab võtta efekt teadusega või teooriana jeda, milles nii palju teineteisele vastukäivaid väiteid

Ei ole sõjakirjanikku, kes ei oleks omis teostes kõneleud sõja printsiipe, ei ole väejuhti, kes ei oleks tunnistanud, et ta neid printsiipe on oma võtnud sõjategevuse juhtimises, kuid imelik, midagi ei ole vähem tuntud, kui need kuuljad printsiibid, millest kõik kõnelevad, keegi ei ole võinud väärilijelt aramäärata nende printsiipide arvu, sündi, iseloomu.

Satji Moritz ütleb: „Jgal teadusel on oma printsiibid, ainult sõjal puuduvad nad veel. Kui need printsiibid ehk on mõne kindrali pääs olemas, siiski kusagil ei ole nad arandatud ja arendatud.“

Ei ole midagi nii imelikku ja iseloomuliku kui see kontrast, mis on nende printsiipide jaamise, iseloomu ja arvu aratähendamise ebatäpialisuse ja üksmeelsuse vahel, millega alati väidetud nende printsiipide olemasolu. Kuuljad väejuhid ja sõjateoreetikud kõnelevad mainitud printsiipide arvust mitmeti:

Napoleon ütleb: „Sõjaprintsiibid on väikearvulised“. Prins Hohenshohe arvates on olemas 5 põhiprintsiipi; Tomini ütleb, et on olemas üks põhiprintsiip, mis mahutab endas neid põhiväiteid. Foch näidab nelja printsiibi olemasolu. Kapten Collin ütleb, et printsiipide arv on peaaegu lõpmatu. Suured printsiibid, ütleb tema, mis olid õiged eile, on jeda ta tulevikus; kuid paljud nende hulgas on wananend.

Milline selgusetus ning ebatäpialisus; millest ähmaseks ning saladuslikeks võib jääda vaatamata nende suurearvuliste definitsioonide päale, sõjaprintsiipide küsimus. Kuidas tuleb sõjateooria õppijal orienteeruda selles „literatuuris“, kuidas seisufohta võtta, et mitte kaotada end nende autoriteetlike arvamiste labürindis.

Ent asi näib olevat järgmises: kui võrrelda neid mitmesuguseid aegjärtest pärit olevaid arvamisi, siis ei saa olla märkamata, et need väited on juba ammu tuntud teema arendamine ehk uuesti kombineerimine ja ümberpaigutamine. Lõpuks on see iftagi ühe ja sama idee mitmekülgne väljendus.

Selgusetus ja arvamiste lahkumine sõjaprintsiipide iseloomu suhtes on sama silmatorkav. Du waieldaw, kas need printsiibid muutuvad ühes aegjarguga, või on nad muutumatud? Kas võib mõnel juhtumisel ülesnuda neist, või on nad kõlbulid igas

juhuistes tingimustes. On kahesuguseid arvamisi. Ühed sõjateoreetikud ning väejuhid väidavad sõjaprintsiipide muutumatust, nende kestvust igawesti; teised — neid on vähem — arvavad, et nendes ei ole midagi absoluutset ja muutumatut. Kuid sõjateooria õppijal ei tarwita jääda arusaamatuses seisma siin ettetõudud teineteisele vastukäivate arvamiste ees, teadmata, kelle arvamisi lõplikuna tõena võtta, jeda tunnista, sest siin on leib palju sellest, kuidas keegi printsiibi päale waatab.

Ühele on printsiip kui ülim tõde, absoluut reegel, täpialijelt aramääratud ja muutumatu.

Teisele on ta ainult päämine reegel, wiis, kuidas harilikult tegusebada tuleb, kuid seejuures ei mõtle ta jeda mitte kui muutumatut ja igawesti püüwat.

Kolmas annab sellele sõnale siifus: „elementaarne mõiste“ ehk „absoluut tõde“ asemele „oluforra tõde“ mõiste j. n. e.

Järelikult ei ole esialgu näiw mõtete wastuolu mitte wäga oluline, waid on leib pääasjalikult aine käsitamist ja lähtepunkti, millel keegi autor asub.

Oleme annud mõned näitused sellest, milliseid lahkumineid ja wastolusid võib kohata sõjateooriat üldiselt uurides. Arusaadaw, et lühikeses ajalehe kirjutuses, nagu käesolew artikkel, ei saa küsimust põhjalikult läbiwõtta, arandades kõigi võimalikke waieldawaid punkte — kuid siin ettetõudust jätkub sõjateooria illustreerimiseks.

Neid mõiteid awaldades, õelgem veel selgituseks, et sellaste, osalt tõelike, osalt ehk näilike wastandlike mõtete jälgimine ja neisse süwenemine ning koostõlastamine võimaluse piires peab eriti huwitaw olema uurijale, kes tahab asja igafülgelt tundma õppida ning asja olemusse tungida. Sägawa huwiga uurija, kes, jalgides üldideid, oma ilmawaadet koobile, asub koguni andumusega noide disharmoniide süwendamisele, sest sel teel leitud tõde saab suuremaulatusline kui see, mis leitud ühekülgjel käitamisjel.

Üldideede, printsiipide kõrwal tuleb aga naelutada tähelepanu nende printsiipide elluwimise wiiside päale, et pidada sammu nende ewolutsiooniga ja mitte mahajäada ajast ning mitte siwineda sellesse, mis ammu iganud. . . .

Ohwitseride aukraadidest.

G. L.

Mõned on ajakirjanduse weergudel oma mõtteid awaldanud käesolewa küsimuse üle (kapten Zärwer ja t) ja leidnud, et meil, Gezri sõjawäes, liig palju ülemohwitseride aukraade on ja neid wähenkada tuleks.

Meil on 5 ülemohwitseri aukraadi (lipnik, alamleitnant, leitnant, alamkapten, kapten), 2 staabohwitseri aukraadi (alampoltownik, poltownik) ja 3 kindrali aukraadi (kindral-major, kindral-leitnant, kindral). Need aukraadide jaotused oleme end. Wene sõjawäest pärinud. Tähendud jaotusi ei wõi aga otstarbekohasies tunnista: liig palju on ülemohwitseri aukraadid ning weidi wähe staabohwitseri omi. Wäljamaa sõjawägedes aukraadide gradatsioon on märtsa lihtsam — 3 ülemohwitseri, 3 staabohwitseri ja 3 kindrali aukraadi. Ka meil peaks jeda lihtustama.

Praeguse forra peapuuduseks rahuajal on see, et ülemohwitser üle poole eluaastatest ära elab, enne kui staabohwitseriks saab. Kindralini jõudes on temast veel ainult wareded jarel. Selge, et niisugune süsteem on kahjulik, sest mida kõrgem aukraad, jeda wastutawam amet, ja mida wastutawam amet, — jeda rohkem peab ohwitseril jõudu ja energiat olema. Wanadus on aga jdu ja energia suurem waelwane!

Ülemohwitseride auastmed tuleks kahe võrra vähendada ja staabohwitseride omad ühe võrra suurendada.

Uus aukraadide jaotus peaks olema sstemaatilijelt järgmine:

Ülemohwitserid.

Paotada lipniku ja alamkapteni auastmed. Alamleitnandi asemel võtta noorem leitnant, mis iluamini kõlab (sõnad „alam“ ja „ülem“ tuleks ohwitseride aukraadide nimetustest üldse välja jätta). Uued ülemohwitseri aukraadid oleks siis: noorem leitnant, leitnant ja kapten.

Üleminek uuele jaotusele sünnits järgnevalt: Lipniku aukraad kaotakse rahuajal hoopis ära. Lipnikud, kes alamleitnandi aukraadi väljateenimud, — ümbernimetada nooremateks leitnantideks, wanusega väljateenitud ajast arvates. Lipnikke, kes ei ole alamleitnandi aukraadi väljateenimud, kohustada teatud aja jooksul sõjakooli juures wastaw eksam tegema, ja kui niijugune lipnik eksamil rahuldawaid teadmisi awal-danud, — teda nooremaks leitnandiks tõsta.

Alamleitnandid nimetakse ümber nooremateks leitnantideks endise wanusega. Leitnandid jääw d leitnantideks endise wanusega.

Alamkapteni auaste kaotakse ära. Kõit alamkaptenid (alamrittmeistrid) nimetakse kapteniteks (rittmeistriteks) endise alamkapteni (alamrittmeistri) wanusega. Kaptenid (rittmeistrid), kes ei teeni koosseijus ettenähtud kapteni (rittmeistri) ametitel (roodu, eskadroni, batarei ülemad), jääwad kapteniteks (rittmeistriteks) edasi, kuid neile antakse wanus nende alamkapteni (alamrittmeistri) aukraadi wanu e päewast arvates.

Staabohwitserid.

Wõtta juurde majori aukraad. Ümbernimetada majoriteks kaptenid (rittmeistrid), kes koosseijus ettenähtud kohal roodu, eskadroni ja batarei ülematena teenimad, wanusega end. kapteni aukraadi wanuse päewast arvates.

Majori auaste tuleks juurdewõtta järgmistel põhjustel: 1) roodu, eskadroni ja batarei ülemad, arwesse wõttes meie wihewarwulist rahuaja sõjawäge, on wõrdlemisil kõrged ja wastutusrikkad ametid, kus peaks tingimata staabohwitserid olema; 2) praeguse korra juures wäeosades on liig wähe staabohwitseri. Paljudes ühikutes wäeosades on ainult üks staabohwitser—wäeosja ülem; on olemas isegi niijugune wäeosja, kus ühtegi staabohwitseri ei ole — nähus igapidi ebanormaalne; 3) mobilisatsioonil juhtumisel kõik roodu ja sellele wastawad ülemad muuward bataljoni ülemateks, s. o. praeguse korra järele kapten saaks alamkõrwniku ameti peale määratud; otsustabekohajem oleks, kui uue korra järele major sel juhtumisel alamkõrwniku koha peale määratakse.

Alamkõrwnik nimetatakse colonel-leitnandiks, polkõrwnik—colonel'iks. Need uued staabohwitseri nimetused on paljudes wäljamaa riikides tarwitusel.

Kindralid.

Jääwad endijelt kindral-majori, kindral-leitnandi ja kindrali aukraadid.

Ka wõrn saaks selle juures märksa lihtsustud — kaoks ära kapteni neli täрни mustal krael ja neli hõbe paela sineli warufal peal, mis igale liig kirjuna paistab. Wälised tundemärgid uue korra järele oleks:

- Moorem leitnant — üks hõbe tärn krae peal ja sineli warufal üks hõbe pael.
- Leitnant — kaks hõbe täрни krae peal ja sineli warufal 2 hõbe paela.
- Kapten — kolm hõbe täрни krae peal ja sineli warufal 3 hõbe paela.

Staabohwitseri pagun.

- Major — üks kuld tärn krae peal ja sineli warufal üks kuld pael.
- Colonel-leitnant — 2 kuld täрни krae peal ja sineli warufal 2 kuld paela.
- Colonel — 3 kuld täрни krae peal ja sineli warufal 3 kuld paela.

Kindrali pagun.

- Kindral-major — üks kuld tärn krae peal ja sineli warufal üks lai kuld pael.
- Kindral-leitnant — 2 kuld täрни krae peal ja sineli warufal 2 laia kuld paela.
- Kindral — 3 kuld täрни krae peal ja sineli warufal 3 laia kuld paela.

Lõpuks pean tähendama, et toodud kawa on sstemaatiline, on ainult peajoonites tähendud. Lõpulistu kuu peaks ta wastawas komisjonis omandama ja siis ellu wiidud saama.

Geesti ratsawägi 1917. aastal ja temaga ühendujes olewad sündmused.

(Järg.)

J. Riisenberg.

Tribunaalkohtu esimehete walitakse kohtunikude pooli G. Talts.

Esimees loeb enamlaste partei ja täidejaatwa komitee wastused ette, mis need tribunaali istumisest osawõtmise kutse pääle olid saatnud. Wastused on järgmised: „Benemaa sotsialdemokraatliste töölise partei koosolek on täna kell 8 ja sellepärast ei ole võimalik saadikuid saata. — Partei komitee sekretär: A. Koffer.“ — ja teine: „Täidejaataw komitee ei wõi mitte wastu Tõurahwa Kõutogu otsust toimetada, mis 20-dal sp. tehtud. Esimees, J. Meerits, sekretär—Koffer.“

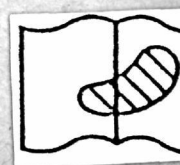
Silmas pidades, et enamus kohtunikudest ilmunud, tunnistab tribunaal enese otsusewõimuliseks, ja esimees pöörab rahwa poole küsimusega, kas tunnistatakse kohus täiediguslikuks. Kuuldumwad hääled „ei.“ Sellepeale paneb esimees küsimuse hääletamisele ning suure häälteenamusega, mõne hääle wäikeisemisel, tunnistab se tribunaal otsusewõimuliseks.

Esimees awalda arreteeritute nimekirja ja teatab, et süüdistusmaterjaali kohtunikude käes ei ole, aga teada on, et arreteerimise otsus maatameeste konwentsil 20-dal detš. tehti. Paneb sellepärast rahwale ette, eneste hulgast saadikuid walida, kes T. komiteesse lähesid ja süüdistajad rahwa nimel tribunaali ette tooksid. Walitakse kolmeliikmeline saatkond: Näut, Meerig ja Ennemuist. Saatkonna tagasiöödmiseni kuulutakse wahaeag.

Täidejaatwas komitees wastati, et Wiljandis tribunaalkohtu ei ole ja „Koidus“ koosolew rahwas linnaarahwast koktuaetud bande on. Seda rahwast nad rahwaks ei tunnistata ja temaga üleüldse ei kõnele. Edasi helbi weel, et Täidejaataw komitee ei wõiwat Kõutogu otsust muuta, mis sõjawäelise jõu kõrwaldamiseks wastu olla wõetud wangide Wälja saatmise kohta. Mendel olla himu kõigest sellest jandist käis. Lõpuks lubati ärakiri ja jaadik saata. Kas enamlaste partei ka oma esitaja jaadab wõi ei, see ei olewat nende asi.

Otamise järele ei ilmunud ülemajnimetud Täidejaatwa komitee esitajad mitte. Teisikordse kufumise pääle jaadab T. Komitee kirja, mis akti juurde lisatud

Ülemohwitseri pagun.

(15-dal detf. 1917. a. Tallinnas ärapeetud Cesti sõjaväe sõjaväe komitee enamlaste ja pahempoolsete sotsialrevolutsionääride fraktsioonide poolt ettepanud resolutsioon. J. R.):

„Asjaolu filmas pidades, et tribunaalkohule vangistatute kohta ühtegi süüdistust pole toodud ja et Wiljandi Tööliste ja sõjaväelaste saadikute nõukogu T. Komitee kahelordse nõudmise pääle ühtegi süüdistust lohtu ette ei toonud ja ka ühtegi vangistamise põhjust üles ei anna, pääle selle, et kohus Cesti ratsaväelaste poolt kokku on kutsutud, kus koht antud kõigile Wiljandis asuwatele sõjaväelastele, kõigile sotsialistlike parteide esitajatele ja ka Tööliste saadikute Nõukogule, et Wiljandis ühtki teist tribunaali ei ole (nagu ka saadikud, kes täna T. Komitees käisid, nende poolt kuulsid) ja et ühtlasi vangistatuid üle 24 tunni kinni ei tohi pidada, otjustas tribunaalkohus vangistatud L. Sipa, M. Vooritse, M. Kogese, G. Seene, P. Baarsi ja soldat Holsteini wabaks tunnistada. Esmees G. Talts, sekretär J. Uimägi“.

Need sündmused rikkusid Wiljandi kodurahu täiesti. Ratsaväelased olid warem ühes omas resolutsioonis nõukogude walitjust tunnistanud, kuid jatkasid tema wastu wacnulikku tegewust. Kired olid kõigil palawaks loetud ja wastaste wäiksed wäljaastet tehti kole juureks.

Töerahwa Nõukogu oli 20. detsembril otjuse wastu mõtnud, mille järele ratsameestelt sõjariistad ära tulewad wõtta. T. Komitee pidi selle otjuse kõige hiljem 23. detf. teostama.

Ratsawäe komitee, tahtes diplomaatiliste abinõude wõimalust ei edasi pidada, saatis juba 21. detsembril sellest teated Tallinna Cesti Sõjaväelaste Ülemkomiteesse ja Waska, XII wäe Cesti Sõjaväelaste Täidesaatwasse Komiteesse, paludes asja lahendamiseks oma esitajad kohale saata.

Ülemkomitee esitajana sõitsin mina ja XI wäe komitee esitajana hra Tõnson 23-dal detsembril Wiljandisse. Kohapääle leidmine ka Loode raiooni nõukogude T. Komitee esitaja hra Mihailowski eest.

Rääkimise ratsawäe komiteega ja saime järele asja seisuks kohja kindlad teated.

Täidesaatwasse Komitees oldi meie wastu esialgu kõige wacnulised. Ratsawägi olewat wacnurewolutsiooniline, takistawat mõistate ülewõtmist ja töötawat iga sammuga pääl nõukogu määrustele wastu.

Kuid meie mitmetumõelise seletuse pääle muutus Komitee leplikumaks, lubati endised asjad aruannustada ja kui midagi uut enam ei juhtu, siis ratsameestega rahus elada.

T. Komiteest lahtudes rääkimise sellest ratsawäelastega, ühtlasi neile teatades, et nüüd 5-da ratsawäe diviisi ja Raporski jalawäepolgu Wiljandisse saatmine, mis sel puhul enamlaste poolt oliawatjetud, ära jääb. Ratsamehed awaldasid soowi tulewikus etteaatlikumalt elada ja püüda T. Komiteega mitte enam kokku puutuda, waid oma energia iteeneste korraldamise pääle pöörata.

Ugeseime asjad selleks korrats lahendatuiks ja sõitmine Wiljandist ära.

Kuid Wiljandis läks tüli edasi. Mõlemal poolel oldi wastafed pinnaks filmos. Püüti põhjust leida neist lahki saada. T. Komiteele andis hää juhuse selleks linna miilitsailema teguwis. Maimitu oli ratsameestele miilitsa ladus olewaid sõjariistu lubanud tarwitada ja kui T. Komitee temalt selleüle aru pärimud, siis waleprotokolli walmistanud, mille järele ratsamehed wõsel wägivaldselt ladusse fiske olewat murdnud ja sõjariistad ära röwinnud.

Nüüd oli T. Komitee trump käes ja puudus waid kohapääle tegelik jõud, et oma wastastega arweid diendada.

Selle jõu saamiseks saatis T. Komitee liige Wana-kamar teiste komitee liikmete teadmata Pärnu telegrammi nõudmisega, et järele korra alahoidmiseks 500 meest wiibimata Wiljandisse saadetaks.

Nende meeste nõudmisest ei teadnud ratsamehed midagi ja nende poolt kujunes aru järgumist:

21. detsembril said Wiljandi garnisoni ülem, ratsawäe polgu ülem ja T. Komitee Pärnu jaama komandant telegrammi, milles teatati, et sõjariistus komando wälja otewat sõitnud, ja abindud tarwitusele lästi wõtta. Kohalik garnisoniülem, polkownik Unt, andis asja lahendamise ratsawäe polgu hoolets, kes ka selle täitmisele asus.

Samal ajal juhtus ratsawäe staabis wäike insident, millel pärast suur tähendus oli: kapten J. Pitka nõudis, et ratsamehed wene-lasi Wiljandisse ei laseks, waid neile äärmisel juhtumisel sõjariistus wastu astuksid. Ühtlasi teatas ta, et wastafel juhtumisel polk kõik rahajummad, mis tema läbi saadud, wiibimata tagasi peab maksma. Urwes-e wõites, et kokkupõrkamise puhul terve XII Urme Wiljandi pääle tormab ning linna ja maa tuhahanni'uks m udab, otjustas polguülem Stolzen asjata wewewalamise ärahoidmiseks kas wõi ratsawäe olemasolu ohwerdada ja andis eirawa wastuje. Nüüd oldi ratsawäelaste rahatagawarad otjas.

Kõwendud ratsameeste patrull pidas fissesõitwad Wene sõjamehed wakkatis kinni, waatas nende paberid läbi ja, leides need korras olewat, lastis nad linna.

(Järgneb.)

Cesti Sõjaväe Majandusühituse

1921. aasta peale walitud wolinikke walutakse ilmuda pühapäewal, 30. oktoobril 1921. a., kell 10 Tallinnas ohwiteride Kasiinos (Raatuseplats 14) ärapeetawale korralijele peakoosolekule.

P ä e w a k o r d :

1. Peakoosoleku juhatusse walimine.
2. Mõddalainud tegewuseaasta aruande läbiwaatamine ja kinnitamine.
3. Puhtajaju jaotamine.
4. 1921/22 tegewuseaasta eelarwe läbiwaatamine ja kinnitamine.
5. Põhifirja muutmise.
6. Jookswad asjad.

J u h a t u s.

Ilmus trükist

kapten G. Leets'i

„Nurgamõõtja, bussoli ja stereo-toru tarwitamine Wene ja Inglis juurtükkide jaoks.“

Laskemärkide kättejehatamine.

44 joonistust. Hind 65 ml. Saada „Sõduri“ toimetusest.

Wastutaw toimetaja: Kirde-kaabi polkownik Reel.

Wäljaandja: Sõjaväe Opetuskomitee.